

SPRÁVA O VÝSLEDKU KONTROLY

Hospodárenie s verejnými
prostriedkami vynaloženými
na EXPO 2025 Osaka

NAJVYŠŠÍ
KONTROLNÝ
ÚRAD SR

ĽUBOMÍR ANDRASSY
predseda

Kontrolovali sme

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky

- ústredný orgán štátnej správy – gestor agendy EXPO Osaka do 10. 5. 2024

Ministerstvo cestovného ruchu a športu Slovenskej republiky

- ústredný orgán štátnej správy – gestor agendy EXPO Osaka od 10. 5. 2024

SLOVAKIA TRAVEL

- rozpočtová organizácia Ministerstva cestovného ruchu a športu SR, ktorá organizačne zabezpečovala výstavu EXPO Osaka.

Ako sme postupovali

NKÚ SR použil pri výkone kontroly kontrolórske postupy a techniky vychádzajúce z kontrolórskych štandardov, najmä preskúmavanie dokladov a dokumentov, analytické metódy a rozhovory so zainteresovanými osobami. Kontrolu vykonalo sedem kontrolórov s viacročnými pracovnými skúsenosťami – na pozícii kontrolór expert (1), kontrolór špecialista (1), kontrolór senior (4) a samostatný kontrolór (1). Kontrolovaným obdobím boli roky 2023 až 2025 a súvisiace obdobia.

Prečo sme kontrolovali

NKÚ SR vykonal kontrolu hospodárenia s verejnými prostriedkami vynaloženými na EXPO Osaka v súlade s plánom kontrolnej činnosti na rok 2026 a na základe výsledkov kontroly EXPO Dubaj vykonanej v roku 2023, ktorou boli identifikované viaceré riziká. Týkali sa najmä oblasti riadenia a kontroly zo strany gestora agendy, spolupráce medzi zodpovednými inštitúciami, plánovania rozpočtových zdrojov, hodnotenia prínosu výstavy, zmluvných vzťahov a plnenia opatrení z predchádzajúcej kontroly EXPO Dubaj. Kontrola bola vykonávaná v troch subjektoch, ktoré boli kompetenčne zapojené do organizácie výstavy s cieľom „krížovo“ preveriť procesy zabezpečenia výstavy EXPO Osaka.

Čo sme zistili

Kontrolou EXPO Osaka, na ktorú bolo vynaložených 7,6 mil. eur, boli zistené viaceré nedostatky, a to najmä:

- Opatrenia na odstránenie kontrolou zistených nedostatkov pri EXPO Dubaj neboli aplikované v praxi. Išlo najmä o nastavenie cieľov výstavy a k nim priradených merateľných ukazovateľov, vyhodnotenie prínosu výstavy, zabezpečenie funkčného systému plánovania a finančného riadenia s cieľom predchádzať neehospodárnemu vynakladaniu finančných prostriedkov.
- Záverečná správa z výstavy, predložená vláde SR, neobsahovala správne a objektívne informácie a nezhodnotila pridanú hodnotu vynaložených verejných prostriedkov ani ciele a prínos výstavy, pretože neboli stanoveného merateľného ukazovateľa. Prínos výstavy bol vyhodnotený len formálne.
- Nový gestor výstavy MCRaŠ SR sa neoboznámil s cieľmi, ktoré nastavila vláda SR a nevyhodnotil kritériá účasti stanovené vládou SR.
- Zmarené investície boli vo výške 1,4 mil. eur.
- Výrazné zníženie veľkosti expozície z 1 200 m² na 68 m² sa nepremietlo do primeranej úpravy rozpočtu.
- Delimitačný proces agendy výstavy z MH SR na MCRaŠ SR vykazoval zásadné procesné a manažérske nedostatky.
- Verejné prostriedky v celkovej výške 889 tis. eur boli vynaložené neehospodárne.
- Neboli určené konkrétne ciele výstavy ani stanovené merateľné ukazovatele pre ich plnenie.
- Nebol zabezpečený funkčný a účinný systém finančného riadenia a kontroly.
- Nedostatky pri EXPO Dubaj sa zopakovali aj pri EXPO Osaka a zistili sa aj ďalšie.

Čo odporúčame

NKÚ SR odporúča výboru NR SR pre financie a rozpočet požiadať ministra športu a cestovného ruchu Slovenskej republiky o predloženie informatívnej správy o stave prípravy, cieľoch a merateľných ukazovateľoch účasti SR na EXPO 2027 Belehrad a o opatreniach na odstránenie nedostatkov zistených pri kontrolách EXPO Dubaj a EXPO Osaka.

VÝKON KONTROLNEJ AKCIE

Účel kontrolnej akcie

Účelom kontrolnej akcie bolo posúdiť riadenie účasti na EXPO 2025 Osaka a hospodárenie s verejnými prostriedkami vynaloženými na zabezpečenie účasti SR na tejto výstave.

Rámec kontrolnej akcie

Kontrola bola vykonaná podľa zákona o NKÚ SR a realizovaná bola v 1. polroku 2026. Kontrolovaným obdobím boli roky 2023 až 2025 a súvisiace obdobia. Predmetom kontroly bolo aj preverenie plnenia opatrení z predchádzajúcej kontroly EXPO Dubaj. Použitými metódami zberu údajov boli: preskúmanie dokumentov, analytické metódy a rozhovory so zamestnancami. Na výber vzorky bola použitá neštatistická metóda, založená na profesionálnom úsudku kontrolóra.

Výsledky kontrolnej akcie

Svetové výstavy EXPO sú platformou pre prezentáciu krajiny, jej kultúry, vedeckého a technického pokroku, ako aj inovačného potenciálu. Ich organizácia a účasť na nich by mali prispievať k budovaniu pozitívneho medzinárodného obrazu štátu, podpore hospodárskej spolupráce a rozvoju vzťahov s partnermi v zahraničí. Je preto nevyhnutné, aby im bola venovaná primeraná pozornosť zo strany príslušných inštitúcií a aby bola zabezpečená dôkladná, systematická a kvalitná príprava garantovaná Vládou SR.

V roku 2023 NKÚ SR vykonal kontrolu účasti SR na svetovej výstave EXPO Dubaj, ktorá odhalila viaceré závažné nedostatky v príprave, riadení aj realizácii prezentácie krajiny v zahraničí, za čo bola Úradom vládneho auditu vyrubená sankcia gestorovi agendy EXPO (MH SR) vo výške 100 tis. eur. Zistenia rezonovali nielen v odbornom prostredí, ale boli komunikované aj verejnosti. O to väčšie boli očakávania, že organizátori EXPO Osaka prijmu také opatrenia, ktoré zabezpečia adekvátnu prezentáciu Slovenska a verejné prostriedky budú vynaložené hospodárne a účelne. Predpokladalo sa, že skúsenosti z Dubaja budú využité ako základ pre systematické zlepšenie prístupu k týmto významným medzinárodným podujatiam.

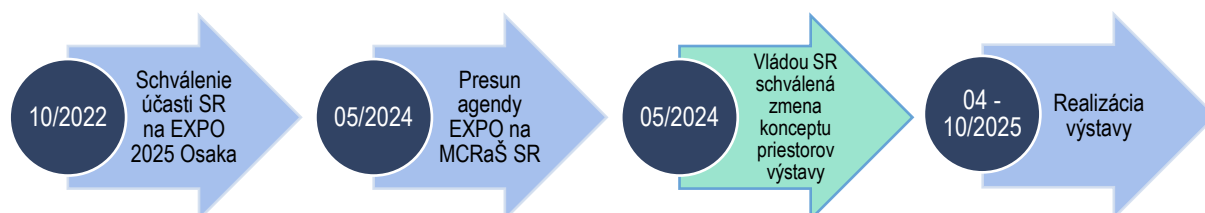
Kontrola EXPO Osaka však ukázala, že sa tieto očakávania nenaplnili. Viaceré nedostatky identifikované už pri predchádzajúcej účasti sa nielen opakovali, ale boli zaznamenané aj ďalšie závažné pochybenia, čo poukazuje na pretrvávajúce rezervy v riadení a príprave projektu, ako aj na nedostatočné a neúplné premietnutie prijatých opatrení do praxe. Je nevyhnutné skonštatovať, že celkový manažment účasti Slovenska na výstave EXPO Osaka sa oproti manažmentu EXPO Dubaj zhoršil.

Pri EXPO Osaka sme sa z Dubaja nepoučili

Výstava EXPO Dubaj sa konala od 1. októbra 2021 do 31. marca 2022. Slovensko sa na tejto výstave prezentovalo samostatne v prenajatom pavilóne s rozlohou 1 306 m². Súčasťou expozície bola aj reštaurácia, ktorá prezentovala slovenskú kuchyňu. Hlavnou témou expozície bol „Pohyb budúcnosti: vodík, letectvo a vesmír“. Slovensko v rámci nej prezentovalo viaceré exponáty z oblasti moderných technológií a mobility, a to najmä koncept vodíkového automobilu, vesmírny robot a letecký simulátor. Tieto exponáty boli doplnené o prezentácie vodíkových technológií, leteckého a vesmírneho priemyslu, ako aj ďalšie inovatívne a environmentálne projekty. Expozícia bola doplnená interaktívnymi digitálnymi prvkami a multimediálnymi prezentáciami, ktoré mali predstaviť SR ako krajinu s technologickým a inovačným potenciálom.

Výstava EXPO Osaka sa uskutočnila počas šiestich mesiacov - v termíne od 13. apríla do 13. októbra 2025 v Japonsku v meste Osaka. Hlavnou témou tejto výstavy bolo „Vytváranie budúcej spoločnosti pre naše životy“. Oficiálnu účasť SR na Svetovej výstave EXPO Osaka schválila vláda SR v októbri 2022 formou národnej expozície v podobe dvojpodlažného pavilónu na ploche s výmerou 1 200 m². Zmluva o účasti SR na tejto svetovej výstave bola podpísaná v apríli 2023. V máji 2024 vláda rozhodla oficiálnu účasť na výstave EXPO Osaka realizovať formou prenájmu priestorov vo výmere 53 m² + 15 m² komerčný priestor - v pavilóne zdieľanom s ďalšími desiatimi krajinami. Na nasledujúcej časovej osi je znázornený základný harmonogram výstavy. Podrobný časový harmonogram tvorí prílohu č. 1 k tejto správe.

Graf č. 1 Časová os výstavy EXPO Osaka

Zdroj: vlastné spracovanie NKÚ SR

Ústrednou témou Svetovej výstavy EXPO Osaka bolo „Vytváranie budúcej spoločnosti pre naše životy“ s tromi podtémami „Záchrana životov“, „Posilnenie životov“ a „Prepojenie životov“. Tieto nadväzovali na ciele OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Slovenská národná expozícia bola umiestnená v tematickej zóne „Záchrana životov“. Na rozdiel od EXPO Dubaj neboli súčasťou slovenskej expozície v Osake exponáty, ale najmä prezentácie slovenských produktov, vína, kultúry, turizmu a regiónov, doplnené o digitálne projekcie, interaktívne hry a kultúrne vystúpenia. Počas výstavy bolo zrealizovaných sedem tematických týždňov z pôvodne plánovaných deviatich. Dva tematické týždne („Čistý priemysel“ a „Hrou k poznávaniu“) sa nere realizovali z dôvodu personálnych zmien v SLOVAKIA TRAVEL a odrieknutí účasti partnerov, ktorí mali byť do týchto tematických blokov zapojení. Porovnanie ekonomických ukazovateľov obidvoch výstav je uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 1 Porovnanie ekonomických ukazovateľov v eurách

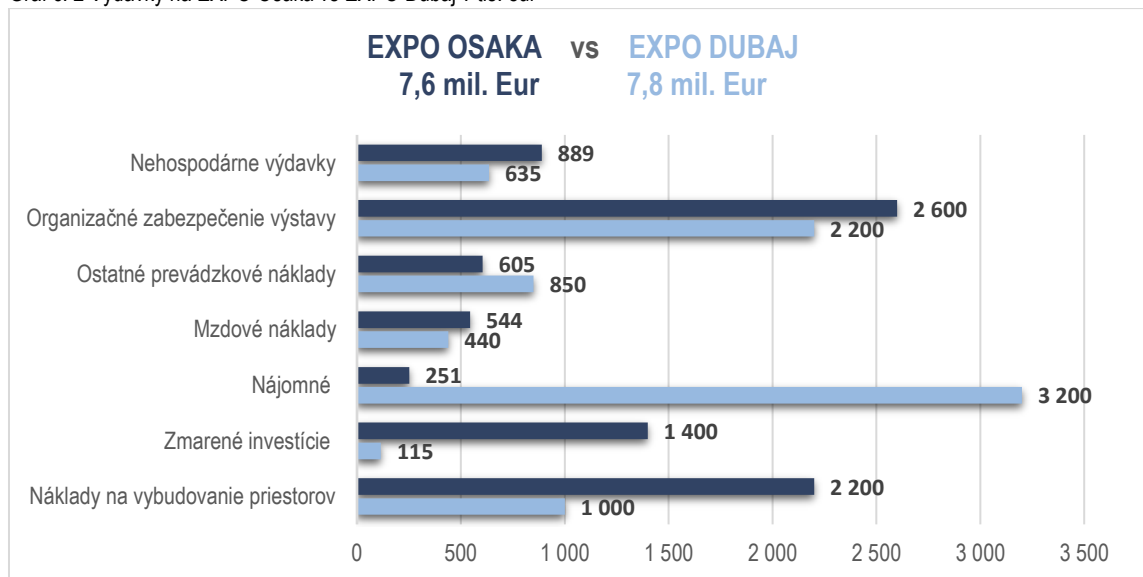
Porovnanie údajov	EXPO Dubaj	EXPO Osaka
Celková plocha priestorov	1306 m ²	68 m ²
Schválený rozpočet	8 800 000	18 000 000
Skutočné náklady	7 800 000	7 600 000
Náklady na 1 m ²	5 937	111 765
Náklady na vybudovanie priestorov	1 000 000	2 200 000
Zmarené investície	115 000	1 400 000
Nájomné	3 200 000	251 000
Mzdové náklady	440 000	544 000
Ostatné prevádzkové náklady	850 000	605 000
Organizačné zabezpečenie výstavy	2 200 000	2 600 000
Nehospodárne vynaložené výdavky	635 000	889 000

Zdroj: vlastné spracovanie NKÚ SR

Výdavky na organizačné zabezpečenie výstavy boli v Osake vyššie ako v Dubaji o 400 tis. eur. Mzdové náklady boli na EXPO Dubaj nižšie o 100 tis. eur než v Osake, pričom v Osake bolo potrebné personálne a organizačne zabezpečiť výrazne menšie priestory expozície. Zmarené investície sa v obidvoch prípadoch týkali architektonickej štúdie a projektovej dokumentácie na výstavbu pavilónu. V Osake došlo k tejto situácii po rozhodnutí Vlády SR (podľa návrhu MH SR) realizovať oficiálnu účasť SR na výstave v zdieľanom pavilóne namiesto pôvodne plánovanej výstavby vlastného pavilónu. NKÚ SR v tejto súvislosti upozorňuje, že k obdobnej situácii došlo aj napriek tomu, že už pri projekte EXPO Dubaj bolo takéto konanie identifikované ako nehospodárne nakladanie s verejnými prostriedkami.

Napriek prijatým opatreniam sa tento problém pri projekte EXPO Osaka opätovne vyskytol, pričom rozsah zmarenej investície, ktorú realizovalo MH SR, bol približne desaťnásobne vyšší. Nasledujúci graf zobrazuje porovnanie výdavkov vynaložených na tieto dve výstavy.

Graf č. 2 Výdavky na EXPO Osaka vs EXPO Dubaj v tis. eur

Zdroj: Vlastné spracovanie NKÚ SR na základe predložených údajov kontrolovaných subjektov

Počas výstavy v Dubaji bol obstaraný aj hmotný majetok v hodnote 1,1 mil. eur, ktorý bol prevezený späť na Slovensko a bolo tak potrebné vynaložiť finančné prostriedky na jeho prepravu, zatiaľ čo v Osake bol hmotný majetok využívaný len formou prenájmu, tzn. nebolo potrebné vynaložiť finančné prostriedky na jeho prevoz na Slovensko. Grafické porovnanie výdavkov na m² je znázornené v nasledujúcom grafe.

Graf č. 3 Porovnanie výdavkov na m²

Zdroj: Tento graf bol vytvorený pomocou AI na základe predložených údajov kontrolovaných subjektov

Slovensko v Osake opäť „nezmeralo“ prínos výstavy

Kritériá, na základe ktorých sa mala účasť na výstave EXPO Osaka hodnotiť, boli stanovené v uznesení vlády. Hodnotenými kritériami malo byť posúdenie hospodárnosti vynaložených finančných prostriedkov na zabezpečenie výstavy; vyhodnotenie prínosov pre podnikateľské prostredie v zmysle zvýšenia tovarového obratu a prílevu, resp. vývozu investícií do a zo Slovenska; sumarizácia projektov v Japonsku, do ktorých sa po výstave začlenili slovenské firmy a vplyv na vývoj vzájomnej zahranično-obchodnej politiky medzi SR a Japonskom, alebo medzi SR a inými štátmi, ktoré sa na výstave prezentovali. Očakávali sa pozitívne vplyvy na podnikateľské prostredie, vrátane pozitívnych vplyvov na malé a stredné podniky. Vplyvy na podnikateľské prostredie mali byť hodnotené priebežne, resp. ex post po skončení výstavy v hodnotiacej správe. Samotná výstava mala za cieľ napomôcť zvýšiť povedomie o atraktivite SR prostredníctvom svojej národnej prezentácie na geograficky vzdialenom trhu Japonska, ako aj prispieť z dlhodobého hľadiska k rozvoju bilaterálnych slovensko-japonských hospodárskych vzťahov. Gestori EXPO Osaka však nenastavili stratégiu a ciele účasti na výstave pre oblasti, v ktorých sa očakávali pozitívne výsledky.

Ciele, ktoré sa mali účasťou na výstave EXPO Osaka dosiahnuť, stanovilo MH SR len na všeobecnej úrovni, bez bližšej špecifikácie a podrobnejšieho rozpracovania. Nemali určené merateľné ukazovatele, ktoré by umožnili objektívne hodnotiť mieru ich plnenia a pokrok v dosahovaní cieľa. Absencia konkrétnych cieľov a k nim priradených merateľných ukazovateľov neumožňovala objektívne hodnotiť priebeh prípravy a realizácie výstavy, a tým poskytovať spätnú väzbu o primeranosti vykonaných krokov, ako aj vyvodzovať zodpovednosť pri prípadnom neplnení úloh. Záverečnú správu z výstavy vypracovala SLOVAKIA TRAVEL, MCRAŠ SR ju ako gestor výstavy predložilo Vláde SR. Správa však bola vypracovaná formálne a boli v nej uvedené viaceré nesprávne informácie a údaje (napr. údaj o výške upraveného rozpočtu, informácia o rozlohe plánovaného vlastného pavilónu, údaj o návštevnosti slovenskej expozície).

NKÚ SR na základe zistených skutočností konštatuje, že prínosy výstavy neboli vyhodnotené v súlade s cieľmi stanovenými uznesením Vlády SR č. 618/2022 a prínos bol vyhodnotený len formálne. Tak ako pri EXPO Dubaj, ani v tomto prípade Slovensko nemá k dispozícii relevantné údaje, ktoré by umožnili posúdiť skutočnú pridanú hodnotu účasti na výstave.

Ministerstvá sa neučia na vlastných chybách

Vláda SR prijatím Uznesenia č. 263/2024 rozhodla o presune agendy spojenej s účasťou SR na svetových výstavách EXPO z MH SR na novovzniknuté MCRAŠ SR. K presunu agendy došlo dňa 10. 5. 2024 podpísaním delimitačného protokolu. Gestorom účasti SR na výstave EXPO Osaka sa tak stalo ministerstvo disponujúce kompetenciami primárne pre cestovný ruch a šport, pričom ciele účasti boli v oblasti zahraničného obchodu a investícií. Týmto uznesením bolo zároveň rozhodnuté o zmene oficiálnej účasti SR na Svetovej výstave EXPO v Osake formou zdieľaného pavilónu (prenájom). Delimitačný proces vykazoval zásadné procesné a manažérske nedostatky. Delimitačným protokolom nebol odstúpený žiadny spisový materiál. MCRAŠ SR - ako nový gestor účasti SR na svetových výstavách EXPO, nebol oboznámený zo strany MH SR o kontrolných zisteniach vyplývajúcich z predošlej kontroly hospodárenia s verejnými prostriedkami vynaloženými na EXPO Dubaj, vykonanej NKÚ SR v roku 2023, ani o prijatých opatreniach, pričom práve ich aplikácia mohla pozitívne prispieť k organizácii účasti SR na EXPO Osaka. NKÚ SR pokladá za závažný nedostatok, že MCRAŠ SR sa pri prechode agendy neoboznámilo s uznesením Vlády SR č. 618/2022, ktoré stanovovalo kritériá hodnotenia a ciele účasti SR na výstave EXPO Osaka. Tým, že si ministerstvá medzi sebou nevymieňali potrebné informácie, podklady a neinformovali sa o opatreniach, ktoré sa ich týkali, nepostupovali podľa zákona o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

Agendou zabezpečenia účasti SR na svetových výstavách EXPO bola následne poverená rozpočtová organizácia SLOVAKIA TRAVEL. MCRAŠ SR z pozície gestora nenastavilo stratégiu, ciele účasti, kritériá alebo merateľné ukazovatele. Zverení tejto agendy rozpočtovej organizácii SLOVAKIA TRAVEL - bez špecifikovaného zadania ministerstvo nenaplnilo úlohu garantovať naplnenie štátnych záujmov SR na medzinárodnom podujatí.

Rozpočtová organizácia SLOVAKIA TRAVEL, ktorá organizačne zabezpečovala EXPO Osaka, bola založená primárne na podporu cestovného ruchu, zatiaľ čo svetové výstavy EXPO sú podujatiami so širším hospodárskym, obchodným a priemyselným významom. Práve z tohto dôvodu by mala takéto výstavy riadiť významná inštitúcia s primeraným predmetom činnosti.

Nesprávne plánovanie výstavy viedlo k plytvaniu verejných zdrojov

V priebehu prípravy a realizácie účasti SR na EXPO Osaka sa zásadne zmenila koncepcia, ktorá nebola primerane premietnutá do rozpočtového plánovania a vynaloženia finančných prostriedkov. Pôvodne bol rozpočet schválený vo výške 18 mil. eur na realizáciu dvojpodlažného pavilónu s výmerou 1 200 m². Tento zahŕňal realizáciu expozície (výstavba pavilónu, vnútorné práce, vybavenie, demontáž a technická prevádzka) vo výške 12,5 mil. eur, prevádzkové výdavky vo výške 3,5 mil. eur (vrátane plánovaných mzdových prostriedkov 730 tis. eur) a výdavky na organizačné zabezpečenie vo výške 2 mil. eur. Rozpočet nebol po zmene koncepcie na zdieľaný pavilón s výmerou 68 m² upravený na reálne potreby projektu. Zároveň nebol priebežne monitorovaný a úprava rozpočtu na 14 mil. eur bola zrealizovaná až v septembri 2025, tzn. mesiac pred ukončením výstavy. Nižšie celkové čerpanie finančných prostriedkov vo výške 7,6 mil. eur nereflektovalo v primeranej miere na zmenšenie rozsahu projektu. Významná časť prostriedkov nebola vyčerpaná v dôsledku viazania kapitálových výdavkov vo výške 5 mil. eur a presunu 4 mil. eur na iné programy MCRaŠ SR a SLOVAKIA TRAVEL.

Kontrola NKÚ SR preukázala, že plánovaniu rozpočtových zdrojov nebola venovaná dostatočná pozornosť. To vytváralo priestor pre subjektívne a ad hoc rozhodovanie. Chýbali analýzy jednotlivých oblastí financovania, čo malo za následok nevhodné vynakladanie finančných prostriedkov vo výške 889 tis. eur. Z toho najväčší objem vo výške 636 tis. eur bol identifikovaný pri organizačnom zabezpečení výstavy (napr. výdavky na propagáciu a reklamu, organizáciu kultúrnych podujatí, technické vybavenie expozície, výdavky na ubytovanie a dopravu a pod.). Plánované prostriedky na organizačné zabezpečenie výstavy pri vlastnom pavilóne vo výške 2 mil. eur boli v skutočnosti napriek výrazne menšiemu priestoru čerpané vo vyššej sume, a to 2,6 mil. eur. Dôvodom nedostatkov súvisiacich s organizačným zabezpečením výstavy bolo najmä oneskorené zrealizovanie verejného obstarávania, následné zrušenie verejného obstarávania a po rozhodnutí Úradu pre verejné obstarávanie SR dodatočné uzatvorenie rámcovej zmluvy s víťazom súťaže. Táto bola uzatvorená dva mesiace po otvorení výstavy. Napriek tejto skutočnosti bol objem finančných prostriedkov vyčerpaný v plnej výške rámcovej zmluvy, a to 2 mil. eur s DPH (1,7 mil. eur bez DPH).

Navyše boli organizáciou SLOVAKIA TRAVEL uzatvorené samostatné zmluvy a objednávky v objeme 650 tis. eur, ktoré neboli vopred plánované. Významný vplyv na nevhodné vynakladanie finančných prostriedkov malo aj uzatvorenie dodatku k rámcovej zmluve v rozpore so zákonom o verejnom obstarávaní a bez vykonania analýzy potrebných zmien tejto rámcovej zmluvy. Zároveň realizátor výstavy (SLOVAKIA TRAVEL) nepreukázal dodanie viacerých tovarov a služieb, najmä leteniek v celkovom objeme 313 tis. eur, či poskytnutie ubytovania v objeme 137 tis. eur. SLOVAKIA TRAVEL tak nepredložila dokumentáciu a dôkazy, či sa výstavy zúčastnili za verejné finančné prostriedky oprávnené osoby a či boli deklarované výdavky skutočne, hospodárne a oprávnene vynaložené.

Nehospodárne výdavky boli identifikované vo výške 248 tis. eur aj pri výstavbe expozície. Išlo najmä o činnosti dohodnuté v dodatku k rámcovej zmluve, ktoré boli duplicitné s pôvodnou rámcovou zmluvou, a to práce na služobných priestoroch, technický dozor a iné inžinierske služby. Súčasťou týchto nevhodných výdavkov boli aj výdavky za prenájom dieselového generátora s výkonom výrazne prevyšujúcim reálnu potrebu expozície.

Pri zmene priestorov výstavy nebolo prehodené ani personálne zabezpečenie. Z plánovaných 730 tis. eur bolo vyčerpaných 544 tis. eur, pričom išlo o značne menšiu expozíciu ako bola plánovaná. Kontrolou bolo zistené, že organizátor výstavy nemal nastavené kritériá na určenie osobného platu. NKÚ SR v tejto súvislosti identifikoval riziko netransparentného a subjektívneho určovania mzdových nárokov, vrátane priznávania osobných plátov a určovania výšky funkčných plátov. Rozhodnutia o obsadení pracovných pozícií boli prijímané ad hoc a bez preukázateľnej potreby personálneho zabezpečenia.

Opätovné zlyhanie finančného riadenia pri výstave EXPO

NKÚ SR po vykonaní kontroly účasti SR na EXPO Dubaj konštatoval zlyhanie finančného riadenia. Opatrenia na odstránenie kontrolou zistených nedostatkov, prijaté MH SR mali zabezpečiť, aby sa obdobné pochybenia pri projekte EXPO Osaka neopakovali. V dôsledku delimitácie tejto agendy bez odovzdania všetkých potrebných informácií a podkladov však vzniklo opodstatnené riziko, že prijaté opatrenia nebudú v praxi dôsledne uplatňované. Kontrola projektu EXPO Osaka toto riziko v plnej miere potvrdila. Kontrolované subjekty si pri organizácii výstavy nespĺnili svoje úlohy, ktoré im vyplývali z uznesenia Vlády SR a všeobecne záväzných právnych predpisov, preto NKÚ SR opätovne konštatoval zlyhanie finančného riadenia.

NKÚ SR preveril finančné riadenie a vnútornú kontrolu súvisiacu s EXPO Osaka a zistil nedostatky vo vykonávaní základnej finančnej kontroly. MCRaŠ SR a SLOVAKIA TRAVEL nemali zavedený funkčný vnútorný kontrolný systém na riadenie rizík a nevykonali interné kontroly týkajúce sa prípravy a realizácie účasti SR na výstave EXPO Osaka. Na základe týchto skutočností NKÚ SR konštatuje, že nefunkčný systém vnútornej kontroly znižuje schopnosť včas identifikovať a eliminovať riziká spojené s nakladaním s verejnými prostriedkami. Zároveň upozorňuje, že pri delegovaní úloh gestora na svoju podriadenú organizáciu bez účinnej kontroly, pravidelného reportingu a hodnotenia plnenia úloh je riziko neplnenia cieľov veľmi vysoké. Samotné prenesenie kompetencií nezbavuje gestora tejto verejnej politiky zodpovednosti za výsledok a delegovanie úloh má byť vždy sprevádzané systematickou kontrolou a spätnou väzbou.

NKÚ SR vzhľadom na nedostatky zistené pri tejto kontrole konštatuje, že v súvislosti so zabezpečením oficiálnej účasti SR na Svetovej výstave EXPO Osaka nebol zabezpečený dostatočne funkčný a účinný systém finančného riadenia, čo nebolo v súlade so zákonom o finančnej kontrole a audite. Takého konanie malo negatívny dopad na hospodárnosť vynaložených finančných prostriedkov v celkovej výške 889 tis. eur.

Kontrolou plnenia prijatých opatrení na odstránenie kontrolou zistených nedostatkov v subjekte MH SR bolo zistené, že z 29 prijatých opatrení bolo 20 splnených, dve opatrenia boli splnené čiastočne, jedno opatrenie bolo nespĺnené a šesť opatrení bolo nehodnotených z dôvodu delimitácie agendy na MCRaŠ SR. Nespĺnené opatrenie sa týkalo uzatvárania zmluvných vzťahov v súlade s Občianskym zákonníkom, keď bolo opätovne zadefinované jeho porušenie. To, že prijaté opatrenia neboli aplikované v praxi pri príprave a realizácii výstavy malo za následok, že viaceré nedostatky z EXPO Dubaj sa opakovali aj pri výstave EXPO Osaka.

Vizualizácie slovenskej expozície v Osake

Zdroj: Final Design Plan SLOVAKIA TRAVEL

Fotografie slovenskej expozície v Osake

Zdroj: internet

Záver

Kontrola NKÚ SR ukázala, že príprava a realizácia účasti Slovenska na EXPO Osaka sa vyznačovali nedostatočným strategickým riadením, slabou koordináciou medzi zodpovednými inštitúciami a neefektívnym finančným manažmentom. Napriek skúsenostiam s EXPO Dubaj sa viaceré nedostatky opakovali, pričom zmena gestora a nedostatočný prenos informácií oslabili kontinuitu riadenia projektu. Zistenia zároveň naznačujú systémový problém presahujúci rámec jednotlivých projektov a jednotlivých zodpovedných orgánov. Opätovný výskyt obdobných nedostatkov poukazuje na nevyužívanie získaných skúseností, na nedostatočný prenos poznatkov medzi zodpovednými inštitúciami a na absenciu účinných kontrolných mechanizmov, ktoré by zabránili opakovaniu identifikovaných pochybení.

Výrazné zníženie rozsahu expozície sa nepremietlo do primeranej úpravy rozpočtu ani výdavkov. Kontrola identifikovala neehospodárne nakladanie s verejnými prostriedkami v sume 889 tis. eur, a to najmä v oblasti organizačného zabezpečenia výstavy a realizácie expozície. Zároveň neboli nastavené ciele a s nimi súvisiace merateľné ukazovatele, Slovensko tak nemá k dispozícii relevantné údaje, ktoré by umožnili objektívne vyhodnotiť prínosy účasti alebo návratnosť vynaložených prostriedkov. Obdobne ako pri EXPO Dubaj, Slovensko nemá k dispozícii spoľahlivé informácie, ktoré by umožnili vyhodnotiť skutočnú pridanú hodnotu vynaložených verejných prostriedkov, ktorá je tak nejasná.

Zistenia poukázali na zlyhanie systému finančného riadenia a vnútorných kontrol, na nedostatočný dohľad nad realizáciou projektu a na absenciu riadenia rizík. Kontrola EXPO Osaka potvrdila, že samotné prijatie opatrení nestačí, pokiaľ nie sú dôsledne prenesené do praxe a podporené účinným systémom kontroly a zodpovednosti. NKÚ SR odstúpi závažné nedostatky zistené kontrolou Úradu pre verejné obstarávanie a Ministerstvu financií SR. Orgánom činným v trestnom konaní budú odstúpené najmä zistenia, ktoré súvisia s nepreukázaním oprávnenosti výdavkov vo výške 450 tis. eur (letenky, ubytovanie).

Účasť Slovenska na svetových výstavách môže predstavovať významný nástroj ekonomickej diplomacie, podpory exportu, investícií a budovania medzinárodnej reputácie krajiny. O to dôležitejšie je, aby budúce projekty boli riadené na základe jasne definovaných cieľov, merateľných prínosov a dôslednej zodpovednosti za nakladanie s verejnými prostriedkami. Bez zásadných zmien v systéme prípravy, koordinácie a vyhodnocovania hrozí, že sa zistené nedostatky budú pri ďalších medzinárodných prezentáciách Slovenska opakovať, ciele a prínosy zostanú naďalej otáznave a prezentácia Slovenka na výstavách EXPO tak bude neúčinná.

Reakcia kontrolovaného subjektu

V rámci kontrolnej akcie boli vypracované tri protokoly o výsledku kontroly. NKÚ SR identifikoval 29 nedostatkov (MH SR - 5 nedostatkov, MCRaŠ SR – 8 nedostatkov, SLOVAKIA TRAVEL – 16 nedostatkov) a navrhol kontrolovaným subjektom spolu deväť odporúčaní. MH SR a MCRaŠ SR nevzniesli námietky voči pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti kontrolných zistení. SLOVAKIA TRAVEL vzniesla námietky voči všetkým 16-im nedostatkom zisteným v tomto kontrolovanom subjekte, ktoré sa týkali najmä posúdenia skutkového stavu a záverov ohľadom neehospodárnosti vynaložených finančných prostriedkov. SLOVAKIA TRAVEL nepredložila dodatočné dokumenty a vznesené námietky neuvádzali nové skutočnosti, ktoré by mali podstatný vplyv na obsah protokolu o výsledku kontroly. NKÚ SR po dôkladnom posúdení vyhodnotil vznesené námietky ako neopodstatnené a v oznámení o výsledku preverenia námietok podrobne uviedol dôvody posúdenia.

Kontrolované subjekty sa zaviazali prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a následne zaslať správu o ich splnení, resp. plnení. Plnenie prijatých opatrení bude NKÚ SR v rámci svojej činnosti monitorovať.

Kontakt

Najvyšší kontrolný úrad SR

Priemyselná 2
824 73 Bratislava 26
☎ +421 250 114 911
✉ info@nku.gov.sk

Ministerstvo hospodárstva SR

Mlynské Nivy 44/a
827 15 Bratislava
☎ +421 248547106
✉ info@mhsr.sk

Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR

Pribinova 16549/32
810 08 Bratislava
☎ +421 947 749 732
✉ info@mincrs.sk

SLOVAKIA TRAVEL

Suché mýto 7045/1
811 03 Bratislava
☎ +421 948 990 061
✉ info@slovakia.travel

Zoznam použitých skratiek

EXPO Dubaj	Svetová výstava EXPO 2020 Dubaj, ktorá sa konala v meste Dubaj (Spojené arabské emiráty) v termíne od 1. októbra 2021 do 31. marca 2022
EXPO Osaka, Svetová výstava v Osake	Svetová výstava EXPO 2025 OSAKA, ktorá sa konala v meste Osaka (Japonsko) v termíne od 13. apríla do 13. októbra 2025
MCRaŠ SR	Ministerstvo cestovného ruchu a športu Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
Občiansky zákonník	zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
OSN	Organizácia spojených národov
SR	Slovenská republika
zákon o finančnej kontrole a audite	Zákon č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite v znení neskorších predpisov
zákon o odmeňovaní zamestnancov	Zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov
zákon o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy	Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov
zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy	Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o verejnom obstarávaní	Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Príloha

Časová os EXPO Osaka

5. OKTÓBER 2022

Schválenie účasti uznesením vlády SR č. 618/2022

10. APRÍL 2023

Zmluva o účasti SR na EXPO 2025 Osaka

28. DECEMBER 2023

Vyhlásenie verejnej súťaže na výstavbu a demontáž pavilónu
- termín podľa uznesenia vlády SR bol do 30.6. 2024 -
lehota na predkladanie ponúk - do 06.02. 2024

10. MÁJ 2024

Delimitácia agendy z MH SR na MCRaŠ SR

30. DECEMBER 2024

Zmluva o dielo na vybudovanie slovenskej expozície na
sumu 1 977 670 eur (ATYP s.r.o.) - podľa plánu VO - 09/2024
- Dodatok k zmluve - 24.03. 2025 na sumu 257 950 eur

25. FEBRUÁR 2025

Vyhodnotenie ponúk-
vítaz - MERTEL s.r.o. - 1 746 760 eur bez DPH

13. APRÍL 2025

Začiatok výstavy

3. JÚN 2025

Podpísaná rámcová zmluva o dielo so spoločnosťou
MERTEL s.r.o. (takmer tri mesiace po otvorení výstavy)

13. OKTÓBER 2025

Ukončenie výstavy

23. MAREC 2023

Vyhlásenie súťaže návrhov na architektonickú štúdiu
a projektovú dokumentáciu

22. AUGUST 2023

Uzatvorenie zmluvy na dodanie projektovej dokumentácie pavilónu

2. MÁJ 2024

Presun agendy na MCRaŠ SR a zmena priestorov pavilónu-
schválené vládou SR

6. MÁJ 2024

Zrušenie zákazky - Výstavba a demontáž pavilónu

19. NOVEMBER 2024

Vyhlásenie verejnej súťaže na realizáciu slovenskej expozície
(53 + 15 m²) - podľa plánu VO - 08/2024
(pridelenie priestoru japonskou stranou - 07/2024)

7. JANUÁR 2025

Vyhlásenie verejnej súťaže na organizačné zabezpečenie výstavy
- podľa plánu VO - 10/2024

12. MAREC 2025

Zrušenie VO z dôvodu doručených námietok a časovej tiesne.
Slovakia Travel začala obstarávať služby vo vlastnej réžii.

2. APRÍL 2025

Zmena na pozícii generálnej komisárky EXPO 2025 Osaka

22. APRÍL 2025

ÚVO nariadil Slovakia Travel zrušiť rozhodnutie o zrušení zákazky
a znovu vyhodnotiť víťaznú ponuku MERTEL s.r.o.

16. SEPTEMBER 2025

Podpísaný dodatok k zmluve s MERTEL s.r.o. - spätná úprava
rozpočtových položiek bez zmeny sumy

28. JANUÁR 2026

Vláda SR vzala Záverečnú správu na vedomie